

Att arbeta med partnerkontakt i behandling av våldsutövare

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Rikskriscentrum	3
Projekt partnerkontakt.....	3
Utgångspunkt, avgränsningar och källor	4
PARTNERKONTAKT	5
Beskrivning av partnerkontakt och dess syfte	5
Att arbeta med partnerkontakt.....	5
Fördelar med partnerkontakt.....	6
Svårigheter, avvikelser och undantag i arbetet med partnerkontakt	7
Analys	8
Förslag på rutiner vid partnerkontakt	9
Utvecklingsområden.....	10
SAMMANFATTNING OCH REKOMMENDATIONER	12
KÄLLOR.....	13
BILAGOR.....	14

INLEDNING

Rikskriscentrum

Rikskriscentrum är en riksorganisation, som består utav 28 medlemsmottagningar (2019) som bedriver professionellt behandlingsarbete mot våld i nära relationer. Mottagningarnas driftsform varierar i form av stiftelser, ideella föreningar och kommunala kriscentra.

Organisationen startade 1997 för att uppmärksamma män i kris och män som använder våld i nära relationer. Sedan dess har Rikskriscentrum utvecklats och fler medlemsorganisationer har tillkommit. Gemensamt för alla mottagningar är att de arbetar med våldsutövare. En del av verksamheterna arbetar främst med män och deras våld mot kvinnor, men flertalet tar emot våldsutövare oavsett könsidentitet. Många mottagningar erbjuder även insatser till våldsutsatta och deras barn. Vissa ger även stöd till män i kris.

Rikskriscentrums huvudsakliga inriktning är att:

- Verka för jämställdhet mellan kvinnor och män
- Främja barns och ungdomars möjlighet till ett liv utan våld och till hjälp för egen del
- Rikta ett särskilt fokus på förebyggande insatser och behandling av män i kris och mäns problem med aggression och utövande av våld
- Vara ett kunskapsforum kring behandling av våldsutövare
- Samla in ny kunskap inom området och föra den vidare ut i samhället
- Stödja samverkan mellan existerande kriscentra, stödja nystartade verksamheter samt verka för att fler kriscentra/våldsmottagningar kan starta
- Vara remissinstans i frågor som rör riksorganisationens kunskapsområde ¹

Projekt partnerkontakt

Under 2019 har Rikskriscentrum fått beviljat medel från Socialstyrelsen för att arbeta med ett projekt om partnerkontakt. Syftet med projektet har varit att:

- Förbättra risk- och säkerhetsbedömningarna i samband med partnerkontakt
- Erbjuder alla Rikskriscentrums medlemmar utbildning, kunskap och erfarenhetsutbyte av partnerkontakt
- Utveckla kunskapsnivån kring föräldraskap, om vad våldet gör med relationen och hur våldet påverkar barnen
- Sammanställa dessa erfarenheter/kunskaper och göra dem tillgängliga för alla som vill arbeta med partnerkontakt
- Utarbeta en handbok som stöd i hur man ska arbeta med partnerkontakt

Av Rikskriscentrums 28 aktiva mottagningar är det idag knappt hälften som arbetar med partnerkontakt. Åtta mottagningar har utarbetade rutiner och använder sig av olika formulär gällande partnerkontakt. Utöver de som redan arbetar aktivt med partnerkontakt finns det mottagningar som är i startgroparna och/eller är intresserade av att starta. Genom denna rapport hoppas vi kunna ge en samlad bild av hur man praktiskt kan arbeta med metoden och stimulera till att fler verksamheter integrerar partnerkontakt i sitt behandlingsarbete med våldsutövare.

¹Se också Rikskriscentrums policydokument

Utgångspunkt, avgränsningar och källor

Rikskriscentrums utgångspunkt är att mäns våld mot kvinnor är ett strukturellt samhällsproblem. Men det kan finnas fler orsaker till att våld används på individ, grupp- och samhällsnivå – t.ex. egen uppväxt med våld, psykisk ohälsa, normer som sanktionerar våld, kontroll och förtryck. Brister i samhällets stöd och rättstillämpning medverkar till att våldet kan fortsätta. Även om mäns våld mot kvinnor är det numerärt största problemet så förekommer våld även i andra relationer – kvinnor kan utöva våld mot en manlig partner, våld begås i samkönade relationer samt av andra närstående. Därför används här begreppen **våldsutövare** och **våldsutsatt**. Oavsett bakgrunden ger det allvarliga konsekvenser för många enskilda.

Att arbeta med våld i partnerrelationer ställer höga krav på säkerhet, trygghet och att alla inblandade får sina behov tillgodosedda. Rikskriscentrum menar att vid behandling av våldsutövare måste man ta tydlig ställning till; att användning av våld är ett personligt ansvar hos våldsutövaren och inte ett relationellt problem eller den utsattas fel.

Enligt gällande lagstiftning, i föreskrifter och allmänna råd finns tydliga krav på att samhället ska verka för att ge våldsutsatta och deras anhöriga stöd och skydd. I regeringens nationella strategi, *Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra*, handlar det första målet om att förebygga våld. Detta inbegriper både att förhindra att våld förekommer och att motverka att tidigare våld upprepas. Arbetet med partnerkontakt går således i linje med den nationella inriktningen.

Underlaget i denna rapport bygger på uppgifter insamlade via en enkät och samtal med de medlemsmottagningar som idag arbetar med partnerkontakt. Vi har försökt hitta ett gemensamt förhållningssätt, språk och möjligheter till verksamhetsutveckling gällande arbetet med partnerkontakt. Under en tvådagarskonferens på temat (oktober 2019), redovisades och diskuterades enkätresultatet där olika aspekter och tillvägagångssätt belystes. Utöver detta material har Socialstyrelsens rapport *Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling En studie av en försöksverksamhet; 2015* beaktats.

Tack!

Rikskriscentrums styrelse vill härmed tacka alla som medverkat till att projektet kunnat genomföras, **Socialstyrelsen** som har finansierat projektet, **Marie Persson**, som sammanställt rapporten, **Christina Ericsson** som bidragit med sin kunskap om partnerkontakt och **Jennie Hansson** som bearbetat den i nära samarbete med styrelsen. Tack även till alla mottagningar som medverkat på konferensen och delat med sig av sina erfarenheter och kunskaper. Vi vill också önska lycka till i det fortsatta arbetet med att vidareutveckla partnerkontakterna så att fler utsatta och barn som lever med våld kan få möjlighet till ett liv utan våld.

Margot Olsson

Irena Rozenberg

Sabina Kullberg

Anna Morin

Mats Wilhelmsson

Anette Eneroth-Larzen

PARTNERKONTAKT

Beskrivning av partnerkontakt och dess syfte

Partnerkontakt är en metod som värnar om den våldsutsatta och eventuella barn under den tid då våldsutövaren går i behandling för det våld hen har utövat i relationen. Metoden kallas partnerkontakt för att det är partnern, eller före detta partnern, till den som utövat våldet som kontaktas. Initiativet till att arbeta med partnerkontakt utgår alltid från den verksamhet som behandlar våldsutövaren. Det är genom våldsutövaren som behandlande verksamhet får kännedom om partnern.

Det övergripande syftet med partnerkontakt är att bidra till ett säkrare och tryggare liv för våldsutsatta och eventuella barn. Parallellt med att våldsutövaren genom stöd och behandling ges möjlighet att förändra sina destruktiva beteendemönster har verksamheten kontakt med den som är eller har varit utsatt för våld. Detta innebär både en möjlighet att kontrollera att våldet inte fortsätter och att erbjuda den utsatta och barnen egen hjälp, antingen i egen regi eller genom någon annan lämplig verksamhet. Härigenom ökar också förutsättningarna för att i framtiden skapa goda och respektfulla relationer oavsett om parterna väljer att fortsätta relationen eller att separera.

Vissa personer som söker hjälp för att sluta använda våld tenderar att förminska och förringa vad de gjort. Det kan vara mycket svårt och smärtsamt att berätta att man skadat någon man älskar. När behandlingen enbart bygger på våldsutövarens egna beskrivningar och förståelse av våldet så riskerar våldsutövarens känslomässiga upplevelse att vara det enda fokuset. Genom partnerkontakten får behandlaren information som underlättar bedömningen av hur behandlingen fortskrider då bådas röster finns med. Att använda partnerkontakt kan därmed skapa ökad trygghet även för behandlaren och verksamheten.

Rikskriscentrums mottagningar som använder partnerkontakt anser att metoden är till hjälp i behandlingen. En verksamhet beskriver det så här:

"I vissa fall kan partnerkontakten också ge behandlaren en bild av den utsattas upplevelse av våldet vilket kan vara hjälpsamt vid vissa interventioner i våldsutövarens behandling".

Partnerkontakt används även inom kriminalvården i deras arbete med personer som är dömda för brott.

Att arbeta med partnerkontakt

Rikskriscentrums verksamheter är olika organiserade med stora skillnader avseende budget och antalet anställda. Beroende på om det är en renodlad mansmottagning eller en integrerad mottagning för såväl våldsutsatta som våldsutövare och barn så ser det praktiska arbetet gällande tillvägagångsätt och omfattning av insatser lite olika ut. Men oavsett detta utgår alltid arbetet med partnerkontakt från de våldsutsattas behov av säkerhet och skydd.

I samtalen med den våldsutsatta ges information och stöd för att hen ska kunna planera för sin och eventuella barns säkerhet. Kontakten med partnern tas exempelvis via brev, sms eller telefonsamtal där partnern ges möjlighet till ett informationssamtal. Våldsutövaren har dessförinnan givit sitt (oftast) skriftliga samtycke till

att partnern eller den före detta partnern får kontaktas och erbjudas information och/eller samtal. Exempel på hur ett sådant samtycke (Partnerbrev) kan vara utformat återfinns i bilaga 2 och 3.

I det första, informativa samtalet med partnern beskrivs vad behandlingen med en utövare kan innehålla samt information om sekretess och anmälningsplikt (om det finns barn). Partnern får möjlighet till riskbedömning och säkerhetsplanering utifrån sin egen situation. Efterhand som kontakten fortgår får partnern information om att våldsutövaren medverkar i behandlingen och när den avslutas. Varken partnern eller våldsutövaren får dock information om vad den andre berättar. Vanligtvis har de olika behandlare. Men genom kontakten kan verksamheten försäkra sig om att våldet inte fortsätter.

Erbjudande om samtalsstöd till den våldsutsatta och hjälp som fokuserar på att bearbeta det upplevda våldet kan också ingå i partnerkontakten. Stödet kan ges i den egna mottagningen om möjligheten finns eller så förmedlas partnern vidare till annan lämplig verksamhet. Om behandlingskontakten för den utsatta erbjuds i den egna verksamheten kan den genomföras oberoende av om våldsutövaren fortsätter i behandling eller inte. I båda fallen är det självklart helt frivilligt för partnern att medverka i partnerkontakten. Denna kan också avsluta kontakten närhelst den vill.

Fördelar med partnerkontakt

I Socialstyrelsens rapport² framkom att de flesta våldsutövare var nöjda med partnerkontakt. De uppgav att partnerkontakten gav dem en chans till att visa att dom ville förändra sitt beteende och att dom tog ansvar för våldet. Att bryta tystanden kring våldet startar en process hos utövaren som är viktig ur ett förändringsperspektiv och som utövarna beskrev som hjälpsamt. En annan kvalitetshöjning som visat sig i rapporten var att antalet utövare och utsatta som påbörjade sin behandling ökade signifikant. Man nådde helt enkelt fler klienter som levde i en miljö där våld förekom.

Mottagningarna uppger flera positiva konsekvenser med partnerkontakten bl.a. att man kommer i kontakt med fler utsatta och barn som kan erbjudas skydd, stöd och behandling. I kontakten med partnern eller den före detta partnern tydliggörs att behandlaren inte ser våldet som ett relationsproblem, vilket bidrar till att synliggöra våldet samt att avlasta eventuella skuld känslor hos den våldsutsatta. Mottagningarna menar att partnerkontakt bidrar till att utövaren ser allvaret i problematiken. Även om utövaren inte får veta vad den utsatta sagt, så kan behandlaren väva in detta så att utövaren får bättre förståelse för hur den utsatta och eventuella barn kan ha uppfattat situationen. Detta möjliggör för utövaren att kunna skapa bättre relationer och de flesta utövare välkomnar också att partnern får hjälp och stöd.

Genom den utsattas berättelse ges behandlaren möjlighet att värdera allvaret i våldet, bedöma risker för att våldet eskalerar, och får in de utsattas perspektiv i behandlingen. Den våldsutsatta får i sin tur information om vad behandlingen av utövare innehåller och hur länge den pågår. Den ökade kunskapen gör det lättare för hen att fatta beslut om sin framtid och vilken relation hen vill ha med personen framöver.

² Socialstyrelsen. Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling En studie av en försöksverksamhet; 2015

Svårigheter, avvikelser och undantag i arbetet med partnerkontakt

Generellt uppger mottagningarna endast ett fåtal negativa konsekvenser med metoden. De utmaningar som nämns är bl.a. att det kan vara tidskrävande att komma i kontakt med den våldsutsatta. Om den utsatta bor i en annan kommun kan möjligheterna till att ge ett utökat stöd försvåras.

En annan svårighet som kan uppstå är om man inte får samtycke av våldsutövaren. De olika verksamheterna har olika rutiner i denna fråga, en del erbjuder då inte behandling - andra gör det. De flesta uppger dock att det är mycket ovanligt att man inte får samtycke från utövaren.

Det kan finnas flera skäl till att göra undantag då det gäller partnererbjudande. Inom vissa verksamheter erbjuds i regel "alla" partnerkontakt medan i andra gör man undantag. Ett sådant skäl kan vara att paret sedan länge inte haft kontakt, det kan ha varit flera relationer emellan. En verksamhet uppger att man i sådant fall försöker få samtycke till att kontakta den senaste partnern. Om den utsatta befinner sig i ett skyddat boende eller bor utomlands tar man inte heller kontakt. Det finns även verksamheter som gör undantag i ärenden där våldsutövaren uppvisar kraftigt kontrollerande våldsmönster, medan andra är särskild angelägna om att komma i kontakt med den utsatta för att kunna göra risk- och säkerhetsbedömning.

Någon mottagning upplever att det ibland kan bli en försvårad omständighet när behandlaren har information som inte kommit från klienten själv utan från den utsatta. Det kan påverka alliansen mellan behandlare och klient. Mottagningen uppfattar också att det kan finnas en ökad risk för våld när utövaren vet att partnern eller den före detta partnern kan informera mottagningen om hur hen upplever våldet.

Även med partnerkontakt så finns det ingen garanti för att våldsutövaren upphör med att använda hot, kränkningar och våld. Trots löpande riskbedömningar kan saker vända snabbt. Att inte låta sig invaggas i falsk säkerhet är något som man ständigt måste vara uppmärksam på.

För att motverka risken för parallellprocesser mellan behandlare då partnerkontakt erbjuds är det viktigt att arbetet präglas av tydliga rutiner och tillvägagångssätt och att syftet med partnerkontakten är uttalat mellan behandlarna. Syftet är inte att bedöma sanningshalten hos klienternas upplevelser utan syftet är att ha fokus på våldsprocessen för att om möjligt förebygga och förhindra nytt våld eller för att kunna göra risk- och säkerhetsplanering. För att hålla detta perspektiv är det viktigt att behandlare lyssnar och pratar med varandra. Det är också hjälpsamt att behandlare har tydliga och gemensamma riktlinjer för vad de delar för information med varandra. Förslagsvis kan lämpliga tillfällen vara när endera parten beskriver att våldet eskalerar, att rädslan ökar, uttrycker en oro för eventuella barn samt om någon av parterna uttrycker att hen vill avsluta relationen.

Analys

Partnerkontakt är alltså en metod för att värna om den våldsutsatta personens och dennes eventuella barns säkerhet under tiden våldsutövaren går i behandling. Det ger även bättre möjligheter för att öka kvaliteten i behandlingen av våldsutövare.

När en person beslutar sig för att förändra sitt beteende är ansvarstagande, skuld och skam viktiga markörer. Partnerkontakten hjälper till att avlasta skuld och skam även för de utsatta och barnen genom att bekräfta att ansvaret för våldet enbart ligger hos utövaren. Genom att delta i ett partnerkontaktsprogram öppnas en möjlighet för den våldsutsatta att få syn på och bearbeta inte bara sina upplevelser utan även sin förmåga till att påverka sin livssituation.

Det har inte gjorts någon forskning om partnerkontakt inom socialtjänst/föreningar/stiftelser eller liknande som arbetar med våldsutövare i Sverige förutom Socialstyrelsens rapport³ gällande försöksverksamheter. Kriminalvården har i sitt tidigare program IDAP haft en partnerkontaktsdel som blivit utvärderad utifrån deras uppdrag.

Av behandlingsskäl har många verksamheter tidigare inte velat ta emot information från någon annan än utövaren. Det har funnits en oro för att det kan uppfattas negativt av klienten om behandlaren får information som klienten inte har kännedom om att behandlaren har. Det kan naturligtvis kännas så, men Rikskriscentrum bedömer att behovet av säkerhet och trygghet för den utsatta och eventuella barn är viktigare. Vår erfarenhet är dessutom att de flesta våldsutövare är positiva till partnerkontakt.

Partnerkontakt kan medföra en viss risk för att utövaren upplever en kontrollförlust och hamnar i en position av vanmakt, vilket kan öka risken för våld. Den studie som Socialstyrelsen gjorde visar dock att de utsatta (10 av 15) inte var oroliga för att våldet skulle eskalera. Men detta är ändå något som behandlare bör vara uppmärksamma på.

Ur ett säkerhets- och barnperspektiv bör man ha en dialog i arbetsgruppen för att det inte skall uppstå t.ex. parallellprocesser eller polariseringar eller liknande grupperingar i arbetsgruppen. Det är ett viktigt område att diskutera för att förbli professionell och inte "välja" vilken information man tror på. Klientens våldshistoria och våldsmönster ska vara i fokus och som behandlare är det av yttersta vikt att man förhåller sig till detta.Handledning, rutiner och goda kollegor kan vara till hjälp i dessa situationer.

Partnerkontakt har en avgränsad men viktig roll i relation till den utövandes behandling. En effekt av att använda sig av partnerkontakt är att fokus på säkerhet blir tydligare, både för utsatta och eventuella barn som finns i relationen. Det är viktigt att poängtera att inte glömma bort barnen om hen avbryter eller om behandlingen inte påbörjats p.g.a. att samtycke uteblir.

Mottagningar som använder partnerkontakt bör ha tydliga rutiner och arbeta sig fram till en gemensam grundsyn och förhållningsätt i ovan diskuterade frågor.

³ Socialstyrelsen. Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling En studie av en försöksverksamhet; 2015

Förslag på rutiner vid partnerkontakt

Aktualisering

Våldsutövare som aktualiseras i verksamheten ges information om partnerkontaktmetoden. Ta god tid på dig att informera om vad det innebär och vad som händer vid samtycke. Här kan det komma mycket frågor om syftet med partnerkontakt, sekretessen eller om hur man praktiskt går till väga för att kontakta partnern eller den före detta partnern, bara för att nämna några exempel.

Att en person går i behandling på grund av att hen använt våld omfattas av sekretess. När kontakt tas med den våldsutsatta för att erbjuda en partnerkontakt röjs uppgiften att våldsutövaren går i behandling. Genom att våldsutövaren samtycker till att uppgiften om att hen går i behandling kan föras vidare till partnern eller före detta partnern, hävs sekretessen.

Partnerkontakt startas i början av våldsutövarens behandling, gärna så fort som möjligt. Informera och inhämta samtycke redan vid första kontakt om det är möjligt. Den våldsutsatta kan sedan tacka ja eller nej till att ta del av partnerkontakten. När behandlingen av våldsutövaren avslutas, avslutas även partnerkontakten, om partnern inte påbörjat en egen behandling som då fortlöper.

Om våldsutövaren nekar sitt samtycke till att partnern kontaktas, bör en diskussion tas i arbetsgruppen om huruvida hen skall erbjudas fortsatt behandling eller ej. Det är en bedömning som kan skilja sig från fall till fall beroende på omständigheterna. Där har vi fått olika rekommendationer från verksamheterna.

Bedömning

Om partnerkontakt ska bli aktuell är ibland en bedömningsfråga. Alla ärenden är inte av den art att partnerkontakt bedöms som lämpligt, se avsnittet *Svårigheter, avvikelser och undantag i arbetet med partnerkontakt*. Riskbedömning och säkerhetsplanering skall göras med den våldsutsatta samt med utövaren i bedömningsfasen och behöver även göras fortlöpande under behandlingens gång. Även eventuella barn, ska uppmärksammas i riskbedömningen. Det är en fördel om verksamheten har rutiner för att använda standardiserade riskbedömningsinstrument; såsom SARA, SAM och/eller FREDA.

Kontakt

När våldsutövaren har lämnat sitt samtycke kan den våldsutsatta kontaktas. Behandlare till partnern bör vara en annan än den som ansvarar för behandlingen av våldsutövaren. Mottagningarna går tillväga på olika sätt för att ta en första kontakt med den våldsutsatta. Det kan ske via brev, telefon eller SMS (för exempel på brev se bilaga 4). Ett skriftligt samtycke till medverkan är av många skäl att föredra, se exempel på skriftligt samtycke gällande partnerkontakt i bilaga 2 och 3. Verksamheten informerar om partnerkontakten och bjuder in till ett möte.

Man har som utsatt inte rätt att få reda på vad som sägs i behandlingssamtalen med utövaren. Endast information om utövaren uteblir eller avslutar behandlingen i förtid kan förmedlas vidare till partnern. Däremot uppmanas den våldsutsatta att ta kontakt med sin behandlare om nytt våld uppstår. Utövaren får självklart heller inte veta vad den utsatta berättar.

Om det framkommer en oro hos behandlaren att det finns en ökad risk för hot och våld mot den utsatta skall detta hanteras skyndsamt i samråd med partners behandlare, och i mycket ovanliga fall med de övriga i teamet eller chefen för verksamheten. I dessa fall bör man diskutera vilka stöd- och skyddsinsatser som kan erbjudas den hotade och hjälpa till med förmedling av kontakt till berörd verksamhet.

Barn

Att uppleva våld kan medföra allvarliga konsekvenser för barn. Förutom att det kan påverka dem negativt under uppväxten finns det risk för att de själva kan utveckla ett långsiktigt destruktivt beteende såsom att själva använda våld. Många av de som söker hjälp för sitt våldsamma beteende har en historia av våld. Inom ramen för partnerkontakt ska man bedöma säkerheten för eventuella barn – både de som bor med våldsutövaren och de som hen kan ha regelbundet umgänge med. Man kan med fördel använda sig av standardiserade bedömningsinstrument (t.ex. kartläggningssdelen i FREDA).

Även om den som ansvarar för partnerkontakten inte träffar barnen direkt, så ska man kunna göra en bedömning av barnens sammantagna situation utifrån deras egen våldsutsatthet. Önskvärt är att mottagningen ska kunna erbjuda stöd och behandling även till dessa barn. Vissa mottagningar har egen verksamhet för barn. Om inte, informera i så fall gärna om andra relevanta verksamheter som kan erbjuda stöd.

Socialnämnden har ansvar för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt skall få det skydd och stöd de behöver. Detta tydliggörs i 5 kap. 1 § SOL. Vid misstanke om att ett barn far illa ska orosanmälan göras, enligt 14 kap. 1 § första stycket SoL.

Dokumentation

Samtycke gällande partnerkontakt skrivs under efter information och godkännande. Det förvaras i den enskildas akt och förstörs vid avslut av behandlingskontakten.

Utvecklingsområden

Förstärk barnperspektivet

Barnens situation och föräldraperspektivet är en viktig del i behandlingen av våldsutövare och våldsutsatta. Partnerkontaktssamtycke handlar om före detta partner eller nuvarande partner. När barn är inblandade är det viktigt att uppmärksamma även deras behov av stöd och behandling. Mottagningarna gör riskbedömningar av barnens situation, men det är inte så vanligt att de inkluderas i partnerkontakten. Som nämnts tidigare har vissa verksamheter möjlighet att ge stöd och behandling till barn inom ramen för den egna mottagningen, andra har det inte. Oavsett vilket menar Rikskriscentrum att verksamheterna bör sträva efter att inkludera barnen i sitt stöd/behandlingserbjudande så att dessa får möjlighet att bearbeta sina upplevelser av våldet. Förhoppningsvis kommer barnens situation att uppmärksammas mer genom att Barnkonventionen blivit lag den 1 jan 2020.

Utveckla uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering av arbetet är viktiga utvecklingsområden. Både när det gäller utövarens perspektiv samt partner- och barnkontakten. Eftersom forskning inom området är begränsad, vore det önskvärt med en mer systematisk utvärdering av arbetet. Det skulle t.ex. kunna finnas en uppföljningsdel efter avslutad behandling i partnerärenden. Det innebär dock en del utmaningar, inte minst på grund av att många före detta partners har flyttat eller har skyddade uppgifter.

Behov av utvecklingscentrum kring våldsutövare

Det bör utvecklas en systematisk kunskapsbas i Sverige kring våldsutövare. Detta finns redan för våldsutsatta (kvinnor) genom Nationellt centrum för kvinnofrid – NCK, och för barn – Barnafrid. Socialstyrelsen har under 2019 påbörjat en kommuninventering gällande vilka metoder, arbetssätt och synsätt som råder i kommunerna. Förhoppningsvis kommer denna översyn förtydliga vilka behov som finns och vilka insatser, t.ex. partnerkontakt, som kan vara till hjälp för utsatta och barn. Inventeringen skall vara klar under 2020. Flera av

Rikskriscentrums mottagningar har blivit intervjuade av Socialstyrelsen i arbetet med denna översikt. Rikskriscentrum ser ett behov av att saken får en lösning.

Det behövs löpande fortbildning och kunskap kring behandlingsmetoder som är verkningsbara och i förlängningen evidensbaserade. Socialstyrelsen rekommenderar att för att arbeta med behandling av våldsutövare så behövs vidareutbildning utöver socionomutbildning eller liknande. Rikskriscentrum har drivit denna fråga under många år. Fortbildningar bör också innehålla metoder för hur man arbetar med partnerkontakt utifrån relevanta riskbedömningar.

Inför särskild bestämmelse kring våldsutövare i lagstiftningen

För att partnerkontakt över huvud taget ska komma till stånd krävs att våldsutövaren själv söker hjälp. Det är idag betydligt fler utsatta, än våldsutövare, som tar kontakt med någon verksamhet. Det är kanske inte så konstigt med tanke på att det är de som upplever de största negativa konsekvenserna av våldet. Men ska samhället kunna minska våldsanvändningen och förhindra fortsatt våld kan vi inte enbart stödja och skydda utsatta. Vi behöver både arbeta med primärförebyggande insatser och insatser för att motverka nytt våld. Det behövs därför ett mer aktivt arbete för att motivera våldsutövare till att ta kontakt med en mottagning. Då insatser till våldsutövare inte är tydligt lagstadgade finns det inte någon som har ett samlat ansvar för frågan vilket har hämmat utvecklingen.

Rikskriscentrums styrelse har de senaste åren noterat att flera mottagningar fått lägga ner sin verksamhet, eller minskat den. Neddragningarna har främst drabbat arbetet med våldsutövare. När kommuner och regioner får en svagare ekonomi drar de ner på verksamhet som inte är direkt lagstadgad. Våldsutövares möjlighet att få hjälp att sluta använda våld försämrats, vilket också kommer att påverka de våldsutsatta – både barn och vuxna. I *"Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld"*⁴ framhålls att Socialtjänstlagen 2001:453, bör inkludera utövare, inte bara utsatta och barn. En sådan bestämmelse skulle ge socialtjänsten ett tydligare ansvar att arbeta motiverande med våldsutövare. Självklart får det inte vara på bekostnad av insatser för de utsatta.

Utveckling av samverkan

Samverkan med övriga myndigheter som t.ex. polis, brottsoffersamordnare, frivården o.s.v. är viktigt i behandlingen av både våldsutsatta och våldsutövare. Det finns också flera organisationer som ger stöd och skydd till våldsutsatta och som arbetar med barn. Samverkan kan både bidra till att uppmärksamma fler våldsutövare, motivera fler till behandling och öka kvaliteten i behandlingen. Detta är också en viktig del i att utveckla det våldsförebyggande arbetet.

⁴ *Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*. Att bryta ett våldsamt beteende återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37)

SAMMANFATTNING OCH REKOMMENDATIONER

Rikskriscentrums styrelse har genomfört en enkät bland mottagningarna om partnerkontakt samt anordnat en tvådagarskonferens i ämnet. Mot bakgrund av detta samt med stöd i Socialstyrelsens studie om partnerkontakt från 2015, bedömer styrelsen att införandet av partnerkontakt kan höja kvalitén i verksamheter som arbetar med utövare av våld i nära relation. De partner som intervjuats i Socialstyrelsens studie om partnerkontakt uppger fördelar såsom ökad trygghet och bättre säkerhet. Rikskriscentrums mottagningar beskriver att behandlingsarbetet med våldsutövarna stärks genom att behandlaren får tillgång till hur de utsatta upplever situationen. Många utövare som söker hjälp för att sluta använda våld efterfrågar partnerkontakt och vill att deras partner eller före detta partner ska få egen hjälp att bearbeta det som hänt. En väl genomtänkt och genomförd partnerkontakt är därmed till godo för alla parter och även eventuella barn.

En mottagning beskriver fördelarna med partnerkontakt så här:

”Den mest uppenbara positiva konsekvensen av partnerkontakt är att vi får möjlighet att avlasta skuld hos de våldsutsatta, får en chans att giltiggöra och synliggöra den utsattas erfarenheter av våld. För oss som behandlare är det en möjlighet att värdera allvarlighet i våldet, bedöma risker och få den utsattas perspektiv in i våldsutövarbehandlingen”.

Även om fördelarna överväger är det viktigt att vara medveten om att partnerkontakt inte är okomplicerat och att det inte är en garanti för att våldet upphör. Utifrån det insamlade materialet vill Rikskriscentrums styrelse lämna följande rekommendationer:

- Användandet av partnerkontakt behöver beslutas av ledningen för verksamheten.
- Beslutet behöver förankras i hela arbetsgruppen.
- Arbetsgruppen behöver ha god kunskap om våld i nära relation, konsekvenser av att leva med våld och våldsprocesser.
- Arbetsgruppen behöver ha kunskap om beprövade riskbedömningsmetoder.
- Om verksamheten inte själv erbjuder stöd eller behandling för våldsutsatta behöver den ha kunskap om, och helst samarbete med, annan verksamhet som kan erbjuda detta.
- Verksamheten behöver uppmärksamma barnens situation och även kunna arbeta med föräldrskapet.
- Det är en fördel att ha tydliga rutiner för hur partnerkontaktsarbetet ska se ut.
- För att inte metakonflikter och parallellprocesser ska utvecklas är det viktigt med kontinuerlig handledning och löpande diskussioner i arbetsgruppen kring hur arbetet fungerar.
- Hjälp varandra. Ta kontakt med andra verksamheter om ni stöter på svårigheter. På Rikskriscentrums hemsida finns information om andra verksamheter som arbetar med partnerkontakt.

LYCKA TILL!

KÄLLOR

- Socialstyrelsen. Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling En studie av en försöksverksamhet; 2015
- Förändringsarbete med våldsutövande män, strategier för kvalitetsutveckling Sveriges kommuner och Landsting 2017
- *Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Att bryta ett våldsamt beteende - återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld, SOU 2018:37*
- <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnets-rattigheter/>
- <https://www.barnombudsmannen.se/om-webbplatsen/lattlast/>
- Socialtjänstlagen. <https://lagen.nu/2001:453>
- <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/utvardering-av-partnerkontakt-kopplat-till-idappdf>
- En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utdrag kapitel 5 ur Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid. Skrivelse 2016/17:10

BILAGOR

Bilaga 1: Checklista för uppstart

Bilaga 2: Samtyckesblankett gällande partnerkontakt, exempel 1

Bilaga 3: Samtyckesblankett gällande partnerkontakt, exempel 2

Bilaga 4: Exempel på informationsbrev till partnern (den våldsutsatta)

Checklista för uppstart

Rekommendation på innehåll vid uppstart gällande partnerkontakt

- Skapa en rutin kring kontakten med våldsutövaren gällande hens samtycke till kontakt med partner /före detta partner. Gärna ett skriftligt samtycke, även om man har som rutin att ta första kontakt med partner via telefon.
- Om möjligt, erbjud den utsatta egen samtalskontakt, utöver partnerkontakt erbjudandet.
- Strukturerade riskbedömningsmetoder för utsatta och barn är att föredra framför kliniska bedömningar, t.ex. "Freda" <https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/freda/>
- Rutiner/handlingsplan/samverkan för att säkra en snabb och tydlig reaktion på om nytt våld uppstår.
- Erbjudande om partnerkontakt och ett barnstöd kopplat till arbetet med utövaren.
- Informera om anmälningskyldighet.
- Information till den utsatta, gärna skriftligt, kring vad partnerkontakt innehåller.
- Önskvärt att partnerkontaktens behandlare är en annan person än behandlaren till utövaren.
- Bor den utsatta i en annan kommun, utforma rutiner kring eventuell anmälningskyldighet och om den utsatta önskar en egen kontakt.
- Bestäm hur kontakten ska se ut med den utsatta t.ex. antal kontakter, om något förändras och uppföljning kring säkerhetsplaneringen för den utsatta men även för barnen. Bör förslagsvis göras ihop med barnbehandlare alternativt barnhandläggare om det finns någon sådan.
- Ha gärna ett avslutningssamtal med genomgång av eventuell förändring.

Exempel 1

Samtycke gällande partnerkontakt

Jag har tagit del av information om verksamheten på **(verksamhets namn)** samt fått information om sekretess och anmälningskyldighet.

Vid **två** undantag bryts sekretessen

- Vid misstanke om barn far illa, vilket kan innebära att barn upplevt/bevittnat och /eller varit utsatta själva för våld (14 kap 1§ SoL.)
- kännedom /information om planerat brott (10 kap 23§ OSL, Offentlighets och sekretesslagen samt 23 kap 6§ brottsbalken)

Vidare har Jag medgivit att ett informationsbrev/telefon kontakt skickas/tas med min nuvarande alternativt före detta partner att Jag kommer att gå i behandling för mina aggressions svårigheter/vålds problem. Jag har även medgivit att den som utsatts för mitt beteende kommer få information om Jag avslutar min kontakt hos (verksamheten) om denna så önskar. Utifrån detta samtycke har lämnat ut kontaktuppgifter till min nuvarande alternativt *före* detta partner.

Plats och datum

Underskrift

Ett exemplar till vidtecknad och ett exemplar till verksamheten

Exempel 2

Samtycke gällande partnerkontakt

(Stad) den **Till**

 tel.....

Hej,

Som du kanske känner till har (*Klientens namn*)tagit kontakt med (*Mottagningens namn*)för att samtala kring och ta ansvar för sina negativa beteendemönster.

Det ingår i vår arbetsmodell att erbjuda dig som är partner/expartner, möjligheten att ha samtal med oss om din och era eventuella barns situation och behov av stöd och hjälp.

Därför kommer vi att kontakta dig per telefon om några dagar.

Du kan naturligtvis tacka nej till både telefonsamtal och vidare kontakt med oss. Önskar du själv ta kontakt med oss är du välkommen att ringa direkt till:

(*Behandlarens namn*) på telefon

Din adress och telefonnummer har vi fått av: (*Klientens namn*).....

OBS! Vi informerar inte din partner/expartner att vi har eller haft kontakt med dig.

Mer information om oss hittar du på vår hemsida, www. (*om det finns sådan*)

Med vänlig hälsning
(*Mottagningens namn*)

.....

.....
Namnförtydligande

Jag intygar att jag lämnat namn-
och adressuppgifter till
(*Mottagningens namn*) ang. min partner
/expartner

.....

.....
Namnförtydligande

Informationsbrev

Beskriv kort er verksamhet och vad partnerkontakt innebär t.ex.:

Partnerkontaktskap handlar om din och eventuella barnens säkerhet. Vi erbjuder x st. kontakttillfällen där vi stämmer av säkerhet, om det förekommit våld/hot om våld, erbjudande om eget stöd och hjälp, information om utövaren avbryter sin behandling i förtid osv.

Ett av våra krav/önskemål till personer som använt sig av någon form av våld är att dom måste/önskvärt uppge namn, adress, telefonnummer till den person som utövat våldet mot dig/barnen. Vi vill också erbjuda dig information, stöd, hjälp få möjlighet att få reda på om personen avslutar sin behandling t.ex. i förtid.

Vi har sekretess och anmälningskyldighet

Viktigt att veta är att, om Du väljer att kontakta oss är det information som INTE lämnas ut till den person som utsatt/ utsätter Dig för våld. Informationsblad om vår verksamhet medföljer så du lättare kan ta ställning till vad vi kan erbjuda Dig, du är också välkommen att ringa om du har frågor. Erbjudandet kvarstår även om du initialt tackat nej. Du är alltid välkommen att ta kontakt.

Vid **två** undantag bryts sekretessen

- Vid misstanke om barn far illa, vilket kan innebära att barn upplevt/bevittnat och /eller varit utsatta själva för våld (14 kap 1§ SoL)
- kännedom /information om planerat brott (10 kap 23§ OSL, Offentlighets och sekretesslagen samt 23 kap 6§ brottsbalken)

Verksamhet och datum

Kontaktuppgifter skall finnas med